

UNIVERSITAT
ROVIRA I VIRGILI
FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ I PSICOLOGIA

ENSENYAMENT DE MESTRES
GRAU D'EDUCACIÓ PRIMÀRIA

TREBALL DE FI DE GRAU

**LA RELIGIÓ CATÒLICA A L'ESCOLA
PRIMÀRIA: PERCEPCIÓ D'ALUMNES I
DOCENTS EN L'ÀMBIT EDUCATIU**

Nom de l'alumne/a: Ruben Morillo Mena

Tutor/a: Laia Grau

Tortosa, 31 de maig de 2025

RESUM

La presència de l'assignatura de religió a l'escola pública continua generant debat en l'àmbit educatiu, especialment en el context d'una societat cada vegada més diversa i plural. Aquest treball de fi de grau té com a objectiu analitzar la percepció que tenen els docents i l'alumnat d'educació primària envers aquesta assignatura, posant l'accent en el seu valor formatiu i en la seva potencial contribució al desenvolupament de valors com el respecte, l'empatia i la convivència.

L'estudi combina una aproximació teòrica i una intervenció pràctica. D'una banda, es presenta una anàlisi del marc històric i normatiu de l'ensenyament religiós, així com dues entrevistes a docents amb perfils formatius diferents, amb la finalitat de contrastar visions i pràctiques educatives. De l'altra, es duu a terme una intervenció amb un grup d'alumnes de religió de diferents edats, basada en dues sessions d'activitats simbòliques i vivencials orientades a fomentar la reflexió, l'expressió emocional i el respecte entre iguals.

Mitjançant un enfocament qualitatiu i observacional, aquest treball pretén oferir una observació constructiva sobre com l'assignatura de religió pot esdevenir un espai educatiu enriquidor dins d'una escola inclusiva i compromesa amb l'educació en valors.

Paraules clau: docents, diversitat, educació primària, empatia, intervenció educativa, religió, valors.

RESUMEN

La presencia de la asignatura de religión en la escuela pública continúa generando debate en el ámbito educativo, especialmente en el contexto de una sociedad cada vez más diversa y plural. Este trabajo de fin de grado tiene como objetivo analizar la percepción que tienen los docentes y el alumnado de educación primaria hacia esta asignatura, poniendo el acento en su valor formativo y en su potencial contribución al desarrollo de valores como el respeto, la empatía y la convivencia.

El estudio combina una aproximación teórica con una intervención práctica. Por un lado, se presenta un análisis del marco histórico y normativo de la enseñanza religiosa, así como dos entrevistas a docentes con perfiles formativos distintos, con el fin de contrastar visiones y prácticas educativas. Por otro lado, se lleva a cabo una intervención con un grupo de alumnado de religión de diferentes edades, basada en dos sesiones de actividades simbólicas y vivenciales orientadas a fomentar la reflexión, la expresión emocional y el respeto entre iguales.

A través de un enfoque cualitativo y observacional, este trabajo pretende ofrecer una observación constructiva sobre cómo la asignatura de religión puede convertirse en un espacio educativo enriquecedor dentro de una escuela inclusiva y comprometida con la educación en valores.

Palabras clave: docentes, diversidad, educación primaria, empatía, intervención educativa, religión, valores.

ABSTRACT

The presence of religious education in public schools continues to spark debate within the educational sphere, especially in the context of an increasingly diverse and pluralistic society. This bachelor's thesis aims to analyse the perceptions that primary education teachers and students hold regarding this subject, with particular emphasis on its educational value and its potential contribution to the development of values such as respect, empathy, and coexistence.

The study combines a theoretical approach with a practical intervention. On one hand, it presents an analysis of the historical and legal framework surrounding religious education, along with two interviews conducted with teachers of different educational backgrounds, in order to compare perspectives and teaching practices. On the other hand, a classroom intervention was carried out with a group of students of varying ages, consisting of two sessions involving symbolic and experiential activities designed to foster reflection, emotional expression, and mutual respect.

Using a qualitative and observational approach, this work seeks to provide a critical and constructive perspective on how religious education can become a meaningful and enriching learning space within an inclusive school committed to values-based education.

Keywords: diversity, educational intervention, empathy, primary education, religion, teachers, values.

ÍNDIX

INTRODUCCIÓ	6
1. MARC TEÒRIC.....	7
1.1 CAPÍTOL 1: CONTEXT HISTÒRIC I NORMATIU DE L'ENSENYAMENT DE RELIGIÓ A L'ESCOLA.	7
1.2 CAPÍTOL 2: EL PERFIL I LA FUNCIO DEL PROFESSORAT DE RELIGIÓ	10
1.3 CAPÍTOL 3: L'EDUCACIÓ EN VALORS I LA RELIGIÓ	12
1.4 CAPÍTOL 4: PERSPECTIVA D'ALGUNS AUTORS SOBRE L'ENSENYAMENT DE RELIGIÓ A LES ESCOLES.....	14
1.5 CAPÍTOL 5 – ALTRES ESTUDIS SIMILARS.....	17
2. MARC METODOLOGIC O INVESTIGACIÓ	18
2.1 Punt de partida, pregunta d'investigació o hipòtesis	18
2.2 Objectius generals.....	19
2.2.1 Objectius específics	19
2.3 Disseny	19
Metodologia.....	20
Mostra/població.....	22
2.6 Instrument de recollida de dades	23
Resultats	27
3. CONCLUSIONS.....	34
4. BIBLIOGRAFIA.....	36
ANNEXOS.....	40

INTRODUCCIÓ

Durant els últims anys, el tema de la religió a l'escola ha captat especialment la meua atenció, especialment pel seu impacte en la formació integral dels alumnes i pel paper que exerceixen els docents en aquest procés. Aquesta situació m'ha generat una profunda curiositat, ja que crec que l'ensenyament religiós, més enllà de la seva dimensió doctrinal, pot contribuir significativament al desenvolupament de valors com el respecte, la convivència i l'empatia, aspectes essencials en una societat cada vegada més diversa i plural.

Aquesta reflexió parteix d'una observació personal que he pogut veure en alguns centres educatius: l'assignatura de religió sovint es pot ser percebuda com un espai irrellevant, tant per part de l'alumnat com per part de determinats sectors del professorat. No obstant això, considero que pot oferir una oportunitat pedagògica valuosa per fomentar l'educació en valors, sempre que es plantegi des d'un enfocament obert.

Amb aquest treball, em proposo analitzar com és percebuda aquesta assignatura dins l'educació primària, centrant-me tant en la mirada dels docents com en les experiències de l'alumnat. Així mateix, presento una proposta d'intervenció educativa centrada en el treball dels valors a través d'activitats simbòliques i participatives, implementada en un context real a una escola de primària.

La motivació d'aquest projecte neix de poder contextualitzar l'assignatura i d'explorar com pot evolucionar per respondre als reptes de l'actualitat. En definitiva, aquest treball vol contribuir a una mirada crítica sobre el paper de la religió a l'escola, i oferir recursos i reflexions útils per als futurs docents.

1. MARC TEÒRIC

1.1 CAPÍTOL 1: CONTEXT HISTÒRIC I NORMATIU DE L'ENSENYAMENT DE RELIGIÓ A L'ESCOLA.

L'evolució de l'assignatura de religió a Espanya ha estat profundament condicionada pel context polític i ideològic de cada època. La relació de l'Estat amb l'Església ha estat marcada per conflictes i pactes que han anat estructurant la presència de l'ensenyament religiós dins del sistema educatiu.

Segons Puelles Benítez M. (2006) , en el seu article *Religión y escuela pública en nuestra historia: antecedentes y procesos*, un dels primers intents de definir el paper de la religió a l'educació es troba a les Corts de Cadis de 1812, en un moment en què es volia conciliar la tradició amb els nous ideals liberals. Tot i això, la religió catòlica es va mantenir com a únic referent doctrinal, i l'educació va quedar marcada per la seva vinculació moral i cívica.

Posteriorment, amb la posada en marxa de la Llei Moyano (1857), la religió es consolida com una assignatura obligatòria a tots els nivells educatius. Ara bé, amb l'arribada de la Segona República (1931-1939), es produeix un canvi substancial: s'introdueix una escola laica i es prohibeix expressament qualsevol mena d'ensenyament religiós en l'àmbit públic.

El període franquista (1939-1975) suposa l'apogeu del nacionalcatolicisme, en què la religió esdevé un pilar ideològic fonamental dins l'educació. L'ensenyament religiós esdevé obligatori tant a l'educació bàsica com a la universitària. Així mateix, durant aquest període, el model educatiu queda totalment alineat amb l'Església.

Amb l'arribada de la Constitució de 1978, es proclama la llibertat religiosa i la no confessionalitat de l'Estat. Tanmateix, els Acords amb la Santa Seu de 1979 garanteixen el dret a rebre ensenyament religiós a l'escola.

Des d'aleshores, s'han succeït diferents propostes legislatives que han variat en funció del partit polític al govern. Aquestes reformes han intentat trobar un equilibri entre el dret a la llibertat religiosa i la necessitat de garantir una escola inclusiva i respectuosa amb la diversitat de conviccions.

La situació actual segons la normativa

D'acord amb la normativa vigent a Espanya, l'ensenyament de la religió a les escoles té caràcter optatiu per a l'alumnat, però és d'oferta obligatòria per als centres educatius. Això significa que cada estudiant pot decidir si vol o no cursar aquesta assignatura, mentre que les escoles estan obligades a oferir-la. L'avaluació de religió es fa amb els mateixos criteris que la resta de matèries.

Les autoritats religioses de cada confessió amb acords de cooperació educativa són les responsables de determinar el currículum específic de l'assignatura. En el moment de la preinscripció, els centres ofereixen a les famílies la possibilitat de triar religió per als seus fills, opció que es manté per a tota l'etapa educativa, llevat que es demani un canvi per escrit a l'inici de cada curs.

Per als estudiants de l'educació bàsica, aquesta normativa es regeix pel Decret 175/2022, d'ordenació dels ensenyaments, derivat de la Llei orgànica 3/2020, que modifica la Llei orgànica 2/2006 d'educació. En els casos en què l'alumnat no cursa religió, els centres han de programar activitats alternatives que, en cap cas, inclouen continguts relacionats amb el fet religiós ni altres matèries del currículum, i aquestes activitats no són qualificades.

Pel que fa a les qualificacions obtingudes a l'assignatura de religió, aquestes no es tenen en compte en les convocatòries en què es valora l'expedient acadèmic de l'alumnat per a la selecció o admissió en qualsevol procés.

A Catalunya, l'alumnat d'educació primària disposa de 5.250 hores lectives distribuïdes al llarg de trenta-cinc setmanes. D'aquestes, 4.725 hores es destinen al desenvolupament de les competències específiques de les diverses àrees del currículum. En el cas de l'assignatura de religió, s'hi assignen 210 hores, formant part de l'oferta educativa optativa per a l'alumnat. La variació en la quantitat d'hores dedicades a l'assignatura de religió a les escoles d'Espanya depèn de les decisions preses per les diferents comunitats autònomes.

CURRÍCULUM LOMLOE. DISTRIBUCIÓ HORÀRIA. Curs 24-25

L'etapa de l'educació primària disposa de **5.250 hores lectives**, distribuïdes en 35 setmanes, de les quals, 4.725 són destinades al desenvolupament de les Competències específiques de les àrees, i les 525 hores restants són destinades a l'esbarjo, què té la consideració d'activitat educativa.

(competències específiques) Total hores	Mínims	Gestió autònoma 945 h	Total hores primària	Cicle inicial	HORES SETMANALS*		Cicle mitjà	HORES SETMANALS*		Cicle superior	HORES SETMANALS*	
					1r	2n		3r	4t		5è	6è
Coneixement del medi natural, social i cultural	485	145	630	210	3	3	210	3	3	210	3	3
Educació Artística	500	-1,25	498,75	157,5	Música 0,75	Música 0,75	166,25	Música 0,75	Música 1	175	Música 1	Música 1
					Plàstica 1,5	Plàstica 1,5		Plàstica 1,5	Plàstica 1,5		Plàstica 1,5	Plàstica 1,5
Educació Física	385	8,75	393,75	157,5	2,25	2,25	131,25	2,25	1,5	105	1,5	1,5
Educació en valors cívics i ètics	35	-	35							35	-	1
Llengua catalana i literatura	525	420	945	385	5,5	5,5	280	4	4	280	4,5	3,5
Llengua castellana i literatura	525	87,5	612,5	210	3	3	227,5	3	3,5	175	2,5	2,5
Llengua estrangera	420	140	560	105	1,5	1,5	210	3	3	245	3,5	3,5
Matemàtiques	695	145	840	280	4	4	280	4	4	280	4	4
Religió/ Activitats cíviques i culturals	210	-	210	70	1	1	70	1	1	70	1	1
Esbarjo	525	-	525	175	2,5	2,5	175	2,5	2,5	175	2,5	2,5
Total hores de l'educació primària			5.250	1.750	25	25	1.750	25	25	1.750	25	25

*1 hora setmanal per curs suposa 35 hores de les hores totals del cicle.

Imatge 1. Gràfic currículum LOMLOE – Distribució horària 24-25 [Imatge] Xtec (2024-2025)

<https://agora.xtec.cat/ceipjosepnin/wp-content/uploads/usu1980/2024/10/DISTRIBUCIO-HORARIA-PRIMARIA.-LOMLOE-Curs-24-25.pdf>

Característiques del sistema educatiu a Catalunya

El sistema educatiu català es caracteritza per tenir un model propi que ha permès dissenyar un sistema adaptat a la realitat sociolingüística i cultural de Catalunya, amb l'objectiu de garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat per a tot l'alumnat.

Un dels elements centrals és l'ús del català com a llengua vehicular i d'aprenentatge en totes les etapes educatives. Aquesta política lingüística té com a finalitat assegurar el coneixement i ús social del català, l'aprenentatge del castellà i altres llengües. Així, es pretén afavorir una societat cohesionada, plurilingüe i oberta a la diversitat.

El sistema també aposta per una educació integral, que no només promou l'assoliment de competències acadèmiques, sinó també la formació personal i social de l'alumnat. Es dona una gran importància a valors com la convivència, el respecte, la inclusió i la igualtat d'oportunitats, incorporant-los transversalment en el currículum.

1.2 CAPÍTOL 2: EL PERFIL I LA FUNCIÓ DEL PROFESSORAT DE RELIGIÓ

Per exercir com a docent de religió a l'educació primària, és necessari disposar d'una formació específica que combini coneixements teològics, competències pedagògiques i reconeixement eclesial. Aquesta formació respon a un doble vessant: d'una banda, els requisits acadèmics establerts pel sistema educatiu; i de l'altra, les condicions fixades per l'Església catòlica, com a responsable dels continguts.

Pel que fa als requisits per impartir religió, el professorat ha d'obtenir la Declaració Eclesiàstica de Competència Acadèmica (DECA). Aquest títol és expedit per la Conferència Episcopal Espanyola i acredita que el docent ha rebut una preparació adequada en teologia i pedagogia religiosa. La DECA consta de 24 crèdits, distribuïts en quatre assignatures: “*Religió, cultura i valors*”; “*El missatge cristià*”; “*L'Església, els sagraments i la moral*”; i “*Pedagogia i didàctica de la religió*”. Així doncs, la formació i acreditació dels docents de religió implica una coordinació entre les institucions educatives i eclesials, amb l'objectiu d'assegurar una ensenyança de qualitat, arrelada en els valors i el missatge cristià.

Pérez Navarro (2020) subratlla la importància de garantir una formació integral per als futurs professors de religió, especialment davant els desafiaments que planteja un context educatiu cada vegada més divers i plural.

En aquest sentit, formació hauria d'incloure dimensions com l'autoconeixement, la responsabilitat pedagògica i social, el desenvolupament de l'empatia i les habilitats comunicatives per al diàleg en entorns marcats per la pluralitat religiosa. Així mateix, posa èmfasi en la necessitat que el docent conegui i valori les diferents creences presents a l'aula, promovent una educació oberta i respectuosa amb totes les sensibilitats.

L'ensenyament religiós en contextos multiculturals

La diversitat a les aules és una realitat cada vegada més present al sistema educatiu català, fet que obliga a repensar el paper del professorat i de l'escola com a espai de convivència i diàleg. En aquest context, l'ensenyament religiós ha de ser capaç de promoure valors com el respecte, la tolerància i la comprensió de les diferències, contribuint així a una educació més inclusiva i equitativa.

Segons recull la *Guia per al respecte a la diversitat de creences als centres educatius de Catalunya*, elaborada per la Generalitat de Catalunya, és fonamental garantir el dret a la llibertat de pensament, consciència i religió de tot l'alumnat, independentment de la seva tradició o convicció. Així mateix, aquesta guia disposa de criteris orientatius perquè els centres i professorat puguin gestionar situacions relacionades amb situacions relacionades amb la religió, com ara l'alimentació, celebracions, el dol, vestimenta, i per tant aquest és un coneixement que el professorat ha de tenir molt present.

Es destaca la necessitat que l'escola no només accepti la diversitat religiosa, sinó que l'entengui com una oportunitat educativa. Això implica que el professorat de religió com tots els altres docents han de ser capaços de fomentar un clima de diàleg i que l'escola sigui un espai on es respecti les diferents creences. A més, es destaca la responsabilitat dels centres educatius en prevenir qualsevol mena de discriminació per raons religioses o de qualsevol mena.

1.3 CAPÍTOL 3: L'EDUCACIÓ EN VALORS I LA RELIGIÓ

L'educació emocional es presenta com un element clau en el desenvolupament integral de l'alumnat. Tal com assenyala Palmero Milan (2021), en la seva investigació, aquesta forma d'educació pretén dotar els infants d'eines per reconèixer, expressar i gestionar les seves pròpies emocions, així com per comprendre les emocions dels altres.

En aquest marc, l'empatia esdevé una competència essencial, implica fomentar en l'alumnat la capacitat de posar-se en el lloc de l'altre i comprendre la seva perspectiva emocional. Aquesta habilitat no sols afavoreix les relacions interpersonals positives, sinó que també actua com a motor de comportaments respectuosos i solidaris dins de la comunitat educativa. Promoure l'empatia des de l'aula suposa ensenyar a escoltar activament, a validar les emocions alienes i a actuar des del reconeixement de la dignitat de cada persona.

El respecte és un valor fonamental que s'ha d'inculcar de manera transversal en totes les accions educatives. No es tracta únicament de seguir normes de convivència, sinó de comprendre que respectar implica acceptar la diversitat, reconèixer els drets de l'altre i actuar amb responsabilitat social. En aquest sentit, el respecte es construeix a partir de la interiorització d'actituds de diàleg, tolerància i cooperació.

Particularment en l'assignatura de religió, el treball d'aquestes dimensions adquireix un valor afegit. A través dels continguts religiosos, sovint centrats en la dignitat humana, la justícia social i la convivència pacífica, es pot afavorir una educació que vagi més enllà del coneixement teòric i contribueixi al desenvolupament emocional i moral de l'alumnat.

La presència de l'ensenyament religiós a l'escola aporta un espai per a la formació en valors. Segons s'analitza a l'article "*El valor religioso y la enseñanza religiosa escolar*" de Gervilla Castillo (2024), la religió no només ofereix un conjunt de creences o pràctiques espirituals, sinó que també transmet principis ètics fonamentals que contribueixen de manera decisiva a la convivència en societat.

Els valors que es desprenen de l'ensenyament religiós, com la justícia, el perdó, la solidaritat o la responsabilitat constitueixen un marc de referència per al desenvolupament personal i comunitari de l'alumnat. Tal com s'assenyala a l'article, l'assignatura de religió pot facilitar la interiorització de normes de convivència que van més enllà de la simple

imposició externa, promovent una adhesió conscient i compromesa als valors que afavoreixen la cohesió social. En aquest sentit, la religió esdevé un vehicle pedagògic que, combinat amb el treball emocional i competencial, enriqueix l'educació en valors i consolida les bases per a una convivència fonamentada en el respecte, l'empatia i la solidaritat.

1.4 CAPÍTOL 4: PERSPECTIVA D'ALGUNS AUTORS SOBRE L'ENSENYAMENT DE RELIGIÓ A LES ESCOLES

Critiques a l'assignatura confessional en el sistema educatiu

Malgrat les defenses del model confessional dins l'àmbit educatiu, també existeixen veus crítiques que qüestionen la presència de l'ensenyament religiós dins de l'escola. Aquestes perspectives posen l'accent en les limitacions i conseqüències d'incloure la religió com una assignatura curricular, especialment en societats cada cop més diverses.

El professor en teologia José María Castillo Sánchez (2006), en el seu article "*La enseñanza religiosa confesional fuera de la escuela*", adopta una postura crítica envers l'ensenyament de la religió a l'escola. Segons l'autor, el model confessional ha estat un fracàs, especialment pel que fa a la seva capacitat de transmetre la fe a les noves generacions. En aquest sentit, defensa que la religió no hauria de formar part del currículum escolar, sinó que la seva transmissió hauria de recaure exclusivament en les famílies i les comunitats cristianes, seguint el model original del cristianisme.

Per un costat, Díez de Velasco (1999) proposa abordar la religió des d'un enfocament acadèmic i no confessional. En el seu estudi anomenat "*Enseñar religiones desde una óptica no confesional*" proposa abordar l'estudi de la religió des d'una perspectiva acadèmica i no doctrinal. Aquesta matèria es centraria en tractar la "Història de les Religions", que permetés analitzar les tradicions religioses com a fenòmens culturals, socials i històrics. Així mateix, aquest enfocament permetrà que els alumnes puguin tenir una comprensió crítica i plural de la diversitat religiosa present a la nostra societat.

D'altra banda, Díez de Velasco (2016), en l'article "*La enseñanza de las religiones en la escuela en España: avatares del modelo de aula segregada*", on critica fermament a les aules segregades. L'autor destaca que separar l'alumnat segons la seva opció religiosa pot fragmentar la cohesió del grup i podrien derivar-se'n problemes en la convivència en l'àmbit escolar. A més a més, es posa en qüestió la igualtat que hi reben els alumnes, ja que no tots reben la mateixa formació sobre un factor tan important per poder entendre la societat i la cultura.

Així mateix, la renovació de l'assignatura cap a un enfocament basat en la Història de les Religions no només contribuiria a superar la fragmentació dins de les aules, sinó que

també proporcionaria a tot l'alumnat una base comuna de coneixement, respectuosa amb la diversitat i adaptada a la realitat plural de la societat actual.

Defensa de l'ensenyament confessional.

Tot i que una part del debat sobre l'ensenyament de la religió a l'escola aposta per models més laics, també existeixen posicionaments que defensen la presència directa de l'ensenyament confessional dins del sistema educatiu. Diversos autors argumenten que la dimensió religiosa forma part inherent del desenvolupament integral de la persona i que la seva exclusió suposaria una pèrdua de valors culturals, socials i identitaris.

Tanmateix, la perspectiva de Esteban Garcés (2023), qui defensa el model confessional a les escoles. L'autor argumenta que els valors, significats i referències culturals són elements fonamentals per al desenvolupament personal i social de l'alumnat. A més, critica la idea d'una escola totalment neutral, ja que considera que l'educació no pot ignorar les identitats religioses i culturals dels alumnes sense comprometre la seva pròpia. Segons Esteban Garcés, una educació que exclou la dimensió religiosa no és realment plural, sinó que imposa una visió reduccionista de la realitat.

A aquesta defensa del model confessional s'hi pot afegir la perspectiva de Vázquez García (2005), qui destaca la importància de garantir l'ensenyament religiós dins de l'escola pública des d'una doble dimensió: pedagògica i jurídica. Defensa que la presència de l'assignatura de religió respon no només al dret de les famílies a una educació conforme a les seves conviccions morals i religioses, sinó també a la necessitat de reconèixer la dimensió espiritual com a part essencial del desenvolupament integral de l'alumnat.

En aquest sentit, es destaca que la religió no pot ser considerada un element marginal dins de l'educació, sinó un aspecte fonamental per entendre la cultura, la història i els valors de la societat contemporània.

D'altra banda, aquest autor des d'un punt de vista jurídic, recorda que la Constitució espanyola de 1978, juntament amb els acords internacionals com el signat amb la Santa Seu, obliga l'Estat a garantir l'ensenyament religiós per a aquells que el sol·licitin, dins del respecte a la llibertat de consciència i la neutralitat ideològica de les institucions públiques. Per tant, considera que una educació que exclou la religió del marc escolar

no només vulneraria drets fonamentals, sinó que empobriria la formació cultural i personal de l'alumnat, apartant-lo d'una comprensió completa de la seva pròpia identitat i tradició.

1.5 CAPÍTOL 5 – ALTRES ESTUDIS SIMILARS

Un estudi especialment rellevant que connecta directament amb els objectius d'investigació d'aquest treball és el de Serrano Reyes (2023), titulat *Percepciones de la Educación Religiosa en la Institución Educativa Fernando Vélez de Bello – Antioquia*. Aquesta investigació qualitativa, amb enfocament hermenèutic, recull les opinions de diferents agents educatius, alumnes, docents, directius i famílies sobre l'ensenyament de la religió en una escola pública colombiana.

L'estudi mostra que les percepcions sobre l'educació religiosa escolar en molt docents i directius reconeixen el valor formatiu de la religió si aquesta es presenta des d'un enfocament plural i ètic, capaç de contribuir a la formació ciutadana i al desenvolupament del pensament crític. L'estudi també subratlla la importància d'un professorat qualificat i d'un currículum integrador que respecti la llibertat de consciència, així com la necessitat d'incorporar metodologies participatives i vinculades a les vivències de l'alumnat.

Una altra investigació recent i rellevant és la d'Escobar Mejía i Ballesteros Guerrero (2024), que analitza les percepcions de l'alumnat de grau 11 de diverses escoles públiques colombianes sobre l'educació religiosa escolar. Aquest estudi posa el focus en la vivència espiritual de l'alumnat.

Els resultats mostren que, lluny de considerar la religió com una assignatura poc rellevant, molts estudiants valoren positivament el seu potencial per a fomentar reflexions profundes sobre el sentit de la vida, la convivència i els valors personals. No obstant això, també es recull una crítica recurrent: la desconexió entre els continguts impartits i les inquietuds reals dels joves. Davant d'això, l'autor defensen la necessitat de repensar l'educació religiosa des d'un enfocament més obert i dialògic, on es prioritzi l'escolta activa, el respecte a la diversitat i l'exploració lliure de la dimensió espiritual.

2. MARC METODOLOGIC O INVESTIGACIÓ

2.1 Punt de partida, pregunta d'investigació o hipòtesis

Aquest treball parteix de la iniciativa d'explorar la percepció que tenen els docents i l'alumnat sobre l'assignatura de religió a l'educació primària, especialment pel que fa al seu valor educatiu i formatiu dins del currículum escolar. L'interès se centra a analitzar si aquesta assignatura és percebuda com un espai per al desenvolupament de valors com l'empatia, el respecte i la convivència.

Tot i que la proposta inicial contemplava la recollida directa d'informació a través de les opinions dels infants, les dificultats d'accés i recollida de dades amb menors han impossibilitat aquest enfocament. Davant d'aquesta limitació, la recerca s'ha complementat amb una intervenció didàctica centrada en la vivència i expressió de valors dins de l'aula, com a via alternativa per observar indirectament la relació entre l'assignatura i la percepció de l'alumnat. En aquest marc, es plantegen les següents hipòtesis:

1. Els docents perceben aquesta assignatura com una oportunitat per al treball de valors i la formació integral de l'alumnat.
2. La integració d'activitats simbòliques i vivencials en l'ensenyament de la religió contribueix significativament al desenvolupament de valors personals i socials en l'alumnat d'educació primària.
3. La realització d'activitats dinàmiques i participatives dins l'assignatura de religió incrementa la motivació de l'alumnat envers aquesta matèria.

Amb aquesta aproximació es pretén analitzar com és percebuda l'assignatura de religió per part del professorat i l'alumnat, i fins a quin punt pot generar motivació i esdevenir un espai adequat per a metodologies que afavoreixin la reflexió i la participació.

2.2 Objectius generals

L'objectiu principal d'aquesta investigació és investigar com perceben els docents i l'alumnat l'assignatura de religió a l'educació primària, amb especial atenció a la valoració que en fan dins del currículum escolar i al grau de motivació que genera entre els infants. Es vol comprendre com s'interpreta i es viu aquesta matèria en entorns educatius diversos, més enllà del seu component confessional, i posar en valor el seu potencial pedagògic en el context d'una escola inclusiva i oberta a la pluralitat.

L'objectiu final és fomentar una reflexió crítica i ben fonamentada sobre com es pot plantejar aquesta assignatura per tal que esdevingui més motivadora, rellevant i alineada amb els principis d'una educació centrada en el desenvolupament integral i el respecte a la diversitat.

2.2.1 Objectius específics

- Identificar quins valors es promouen habitualment a l'assignatura de religió i com s'integren a la pràctica docent.
- Observar i descriure les reaccions i actituds de l'alumnat durant les sessions de la intervenció, posant especial atenció en la participació activa, la cohesió grupal i el respecte entre iguals.

2.3 Disseny

Aquest estudi s'ha desenvolupat al llarg del curs 2024-2025. Durant els primers mesos, es va dur a terme una recerca bibliogràfica centrada en articles i estudis relacionats amb la idea inicial del treball. Aquesta primera fase va resultar especialment útil per delimitar el marc teòric i entendre millor l'estat actual de la qüestió. Tot i això, la lectura crítica d'algunes fonts també va generar dubtes i interrogants que van ser determinants a l'hora de reformular i concretar l'objectiu final de la investigació.

Un cop definit el tema, es va establir una planificació que es va seguir de manera flexible però ordenada. Entre els mesos de novembre i abril, es va elaborar el marc teòric i es van recollir les dades necessàries per a la part pràctica del treball. Durant el segon semestre (d'abril a maig), implementar la proposta didàctica, i es van analitzar els resultats obtinguts. Finalment, es va redactar el document final, incorporant les reflexions i conclusions derivades del procés.

Metodologia

En l'actual context educatiu, es concedeix una importància creixent al desenvolupament de les competències emocionals i socials dels infants com a part fonamental de la seva formació integral. Valors com l'empatia, el respecte o la convivència no només afavoreixen una millor cohesió dins l'aula, sinó que també contribueixen a promoure una convivència més saludable i una ciutadania més compromesa i responsable.

Aquesta recerca s'emmarca dins d'un enfocament metodològic mixt, que combina tècniques qualitatives i quantitatives amb l'objectiu d'obtenir una visió més global i precisa del fenomen analitzat. La proposta integra una intervenció educativa a l'escola amb l'observació directa, l'anàlisi de testimonis professionals i la recollida de dades quantitatives generades durant el procés d'implementació.

En una primera fase, s'han elaborat uns qüestionaris adreçats al professorat amb la finalitat d'analitzar les seves percepcions respecte a l'assignatura de religió. Les preguntes formulades giren al voltant del valor educatiu d'aquesta matèria, el seu potencial per fomentar el respecte envers altres creences i la possibilitat de treballar els valors en un marc no confessional. A més, les entrevistes estaran als annexos del treball per poder consultar qualsevol informació.

Tot seguit, vaig dissenyar una entrevista amb preguntes relacionades amb l'assignatura de religió i la vaig dur a terme amb dos docents que actualment imparteixen aquesta matèria. Amb l'objectiu d'obtenir visions contrastades, vaig seleccionar dos perfils professionals diferenciats: d'una banda, un docent amb formació en dogmàtica i teologia; de l'altra, un docent que ha cursat el DECA i actualment exerceix com a professor de religió. Les preguntes de l'entrevista giren entorn de temes com la pràctica religiosa a

l'aula, la diversitat de creences, la formació del professorat i l'evolució de l'assignatura al llarg del temps, entre d'altres.

Per acabar, vaig dur a terme una pràctica a l'escola de Remolins, situada al nucli antic de la ciutat de Tortosa. Aquesta intervenció educativa va consistir en un seguit de sessions adreçades a l'alumnat de primària, centrades en el treball de valors com el respecte, l'empatia i la convivència. Les activitats es van dissenyar amb un enfocament vivencial i participatiu, utilitzant recursos com dinàmiques de grup, manualitats i reflexions compartides per tal de promoure una actitud oberta i respectuosa entre els infants.

Mostra/població

En primer lloc, vaig escollir l'Escola de Remolins com a centre per dur a terme aquesta recerca arran de les opinions positives que vaig rebre per part d'algunes companyes de la universitat, les quals hi van realitzar les seves pràctiques i en van destacar especialment l'acollida, el compromís del professorat i el bon clima educatiu que s'hi respira.

Aquestes valoracions em van motivar a posar-m'hi en contacte per explorar la possibilitat de realitzar-hi una intervenció. A més, coneixia el perfil sociocultural de l'alumnat del centre, caracteritzat per una elevada diversitat d'orígens, amb una presència notable d'alumnes d'ètnia gitana, de procedència llatinoamericana i també d'alumnes de religió musulmana. Aquest context multicultural em va semblar especialment enriquidor i adequat per observar com es treballen valors com el respecte, la convivència o la identitat religiosa en una realitat educativa plural. Cal destacar, però, que els alumnes provinents de contextos religiosos diferents del cristianisme, com és el cas de molts dels alumnes musulmans, no participen habitualment a l'assignatura de religió, ja que opten per activitats alternatives.

La mostra d'aquest estudi està formada per un grup heterogeni d'alumnes, tant pel que fa a l'edat com a la procedència. A causa de la baixa demanda de l'assignatura de religió, l'escola agrupa alumnes de diferents cicles per formar un sol grup estable i operatiu. Concretament, el grup estava compost per 5 alumnes de cicle inicial, 1 alumne de cicle mitjà i 8 alumnes de cicle superior. Això suposa que la major part del grup pertany al cicle superior, amb un nivell de maduresa i capacitat de reflexió més elevat que el dels més petits, els quals eren minoria i mostraven, en general, una participació més passiva.

Aquesta composició tan variada va suposar un repte metodològic important, ja que va ser necessari adaptar les activitats i els continguts perquè resultessin accessibles i motivadors per a tot l'alumnat, tenint en compte les diferències d'edat, nivell maduratiu i bagatge cultural. Així i tot, el grup es va mostrar participatiu i disposat a compartir experiències i opinions, fet que va enriquir notablement el desenvolupament de la intervenció. Cal destacar que, segons la professora de religió, l'alumnat solia mostrar una escassa motivació envers qualsevol mena d'activitat, per la qual cosa aconseguir implicar-los suposava un autèntic desafiament educatiu.

Cicle	Alumnes	Edat
Cicle Inicial	5	6 i 7 anys
Cicle Mitjà	1	8 anys
Cicle Superior	8	10 i 11 anys
Total alumnes	14	

2.6 Instrument de recollida de dades

La metodologia emprada en aquest treball combina l'anàlisi documental amb una intervenció educativa i entrevistes a professionals de l'àmbit, amb l'objectiu d'explorar com es poden treballar els valors, dins de l'assignatura de religió en un context d'educació primària.

D'una banda, s'ha dut a terme una revisió bibliogràfica exhaustiva de documents acadèmics i normativa educativa vigent per tal de contextualitzar el paper de la religió i dels valors dins del currículum escolar i comprendre les diverses visions pedagògiques al respecte.

En segon lloc, es van administrar qüestionaris a diversos docents del meu entorn educatiu, amb la intenció de recollir informació de qualitat, propera i rellevant per a la realitat que es vol estudiar. Les preguntes dels qüestionaris estaven orientades a conèixer la seva opinió sobre el valor formatiu de l'assignatura de religió, el foment del respecte cap a altres creences i la possibilitat de treballar els valors al marge d'una assignatura confessional.

S'ha dissenyat i implementat una intervenció educativa estructurada en tres sessions pràctiques amb un grup d'alumnes d'una escola de primària. Aquesta intervenció s'ha centrat en activitats vivencials, com la decoració d'una caixa personal i la presentació d'objectes significatius. Aquestes activitats han estat pensades per afavorir l'expressió emocional, el diàleg entre iguals i la construcció d'un clima de respecte a l'aula.

Per a l'anàlisi qualitativa de la intervenció, s'ha emprat l'observació directa com a instrument principal de recollida de dades. Durant les sessions, s'han registrat les actituds, participació, interaccions i reaccions dels alumnes davant les propostes educatives. Aquesta observació s'ha recollit mitjançant tres rúbriques dissenyades específicament,

per poder valorar les sessions i veure el grau d'interès, motivació de les sessions. També s'han tingut en compte comentaris espontanis i reflexions dels infants.

Paral·lelament, s'han realitzat dues entrevistes a docents de religió amb perfils formatius diferenciats: una mestra amb formació bàsica (titulació DECA) i un professor amb una formació teològica més especialitzada. Les entrevistes s'han organitzat en blocs temàtics per facilitar la comparació i inclouen preguntes sobre la seva formació, la seva visió sobre el paper educatiu de la religió i la seva experiència en la transmissió de valors dins l'aula.

TAULA 1. Rúbrica de la primera sessió - Creació de la caixa personal

CRITERIS	EXCEL·LENT	NOTABLE	BÉ	SUFICIENT
Participació activa	Participa amb interès i autonomia en la decoració i explicació de la seva caixa.	Participa amb ajuda puntual o mostra interès parcial.	Participació escassa o només amb insistència de l'adult.	Mostra desinterès i només participa si se li insisteix.
Expressió emocional i comunicativa	Expressa emocions i sentiments amb claredat, empatia i respecte. Comparteix vivències amb profunditat.	Expressa emocions de forma clara i respectuosa, tot i que amb menys profunditat.	Expressa emocions de forma bàsica o poc connectada a l'activitat.	Evita expressar-se o ho fa de manera molt superficial o amb incomoditat.
Respecte i escolta	Escolta atentament totes les intervencions, mostra respecte i reconeix les	Escolta les intervencions i manté una actitud respectuosa durant l'activitat.	Escolta parcialment o es distreu; tot i això, no interfereix amb els altres.	Interromp, es burla o mostra actituds poc respectuoses cap als companys.

	aportacions dels altres.			
Creativitat i significat	La decoració és original i personalitzada, amb elements simbòlics que reflecteixen aspectes importants de la seva identitat.	La decoració és personalitzada i mostra esforç, tot i que amb menys simbolisme.	La decoració és funcional però poc creativa o poc connectada amb l'expressió personal.	La caixa està poc treballada, sense personalització ni significat clar.

TAULA 2. Rúbrica segona sessió – Objecte personal

CRITERIS	EXCEL·LENT	NOTABLE	BÉ	SUFICIENT
Elecció de l'objecte	L'objecte està ben triat i representa clarament un o més valors personals.	L'objecte representa un valor de manera clara però podria estar més connectat amb l'alumne.	L'objecte té una relació amb un valor, però aquesta és poc clara.	L'objecte no té una relació clara amb cap valor o no s'ha explicat.
Explicació del valor associat	L'alumne explica amb claredat, profunditat i emoció quin valor representa i per què.	L'alumne explica de manera entenedora el valor, tot i que li manca una mica de profunditat.	L'explicació és breu o poc clara, però s'entén quin valor vol transmetre.	L'explicació és molt confusa. No queda clar quin valor representa.

Relació amb la religió o la espiritualitat	L'objecte té una connexió clara i significativa amb la religió o la dimensió espiritual (ex: símbols, experiències religioses, valors cristians).	L'objecte es pot vincular amb valors propis de la religió, tot i que no sigui explícitament religiós.	Poca relació amb la religió o espiritualitat.	L'objecte no té cap relació amb la religió o espiritualitat.
Escolta activa	Escolta amb atenció, mostra respecte.	Escolta amb respecte, tot i que pot desconnectar.	Té dificultats per mantenir l'atenció.	No mostra interès ni respecte pels altres.

Resultats

Resultats obtinguts per enquestes

Després d'haver aplicat les diferents estratègies de recollida d'informació dissenyades per a aquesta recerca, s'ha obtingut un conjunt de dades que han proporcionat una visió més clara de les percepcions i opinions tant dels docents com dels alumnes implicats. Aquest conjunt de dades és fonamental per comprendre les diferents perspectives sobre el treball dels valors dins de l'assignatura de religió en el context escolar.

En primer lloc, s'exposaran els resultats obtinguts a partir de les enquestes proporcionades al professorat, que van permetre recopilar informació sobre les seves actituds, experiències i opinions relatives a l'ensenyament de la religió, així com la seva percepció del valor formatiu d'aquesta assignatura en l'educació primària.

Aquests resultats proporcionen una base sòlida per entendre les diferents maneres com els mestres enfoquen l'assignatura i com gestionen els valors en un context de diversitat religiosa i cultural.

Valora la següent afirmació tenint en compte que 1 significa gens i 5 significa molt. Crec que l'assignatura de religió té valor educatiu.

28 respuestas

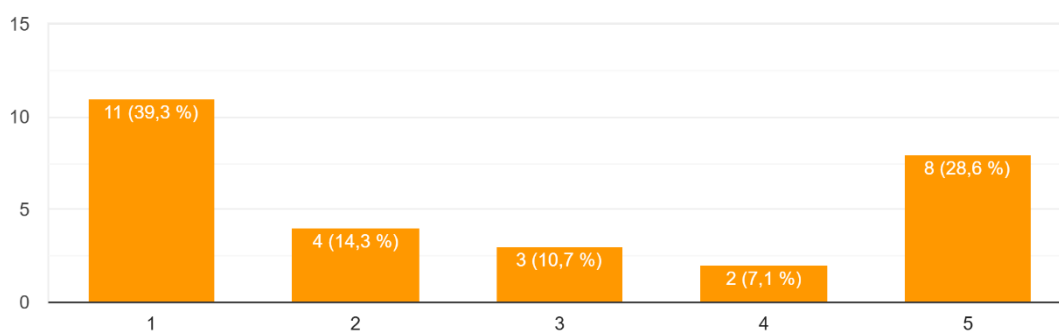

Figura 1- Valor educatiu de l'assignatura de religió - Elaboració pròpia

En primer lloc, a la **figura 1** es mostren part dels resultats de l'enquesta realitzada a 28 docents, es va demanar valorar fins a quin punt consideren que l'assignatura de religió té valor educatiu, utilitzant una escala de l'1 (gens) al 5 (molt). Els resultats mostren una

polarització destacada en les respostes: el 39,3 % dels participants (11 docents) valoren amb un 1, indicant que no atribueixen cap valor educatiu a la matèria. Per contra, un 28,6 % (8 docents) li atorguen la puntuació màxima (5), evidenciant una visió positiva clara. La resta d'opinions es reparteixen de manera més dispersa entre els valors intermedis: un 14,3 % opta pel 2, un 10,7 % pel 3, i només un 7,1 % pel 4.

Valora la següent afirmació tenint en compte que 1 significa gens i 5 significa molt. L'ensenyament de la religió catòlica fomenta el respecte a altres creences.

28 respuestas

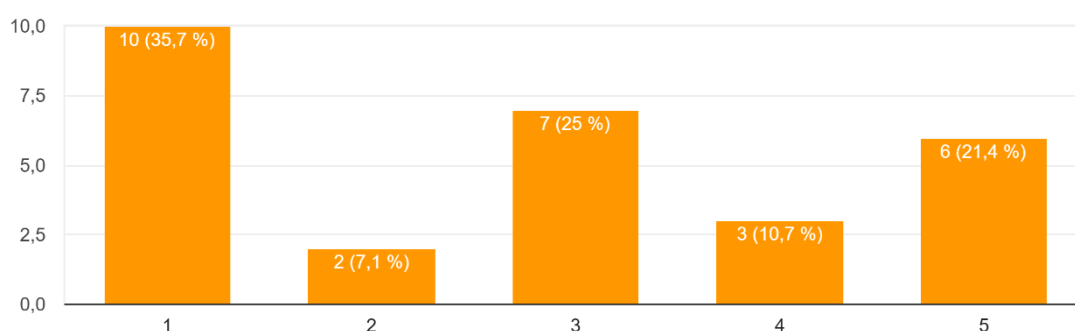

Figura 2 - Respecte en altres creences 1 - Elaboració pròpia

En la **figura 2** La pregunta planteja si l'ensenyament de la religió catòlica fomenta el respecte a altres creences, en una escala de l'1 (gens) al 5 (molt). Un total de 28 persones van respondre. Els resultats mostren una percepció força dividida. El 35,7% dels enquestats (10 persones) consideren que no fomenta gens el respecte (valoració 1), mentre que el 21,4 % (6 persones) opinen el contrari i li donen la màxima puntuació (5). La resta es reparteixen entre posicions intermèdies, amb un 25 % valorant-ho amb un 3 i només un 7,1 % amb un 2.

Això indica que hi ha una gran varietat d'opinions sobre aquest tema, tot i que la valoració predominant és negativa.

Valora la següent afirmació tenint en compte que 1 significa gens i 5 significa molt. Els valors es poden treballar sense necessitat d'una assignatura confessional.

28 respuestas

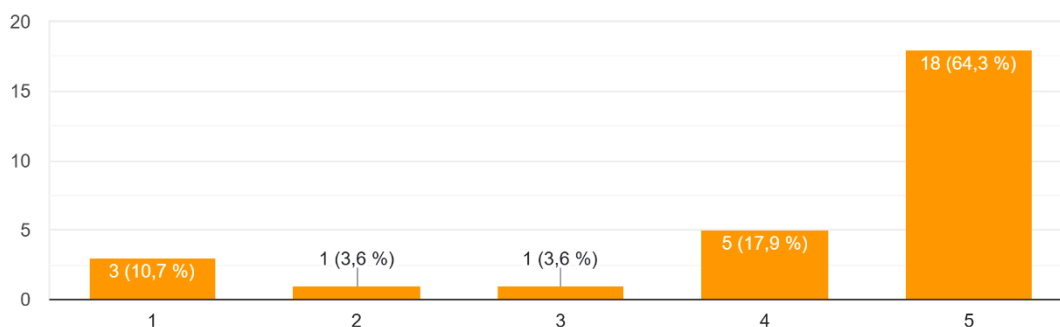

Figura 3 - Necessitat d'una assignatura confessional 1 - Elaboració pròpia

En la **figura 3** en aquesta pregunta es demanava valorar si els valors es poden treballar sense necessitat d'una assignatura confessional, en una escala de l'1 (gens) al 5 (molt). Hi van participar 28 persones.

Els resultats mostren un consens majoritari: el 64,3 % (18 respostes) hi estan totalment d'acord (valoració 5), i un 17,9 % (5 persones) li donen una valoració alta (4).

En canvi, només un 10,7 % (3 persones) consideren que no es poden treballar els valors sense una assignatura confessional (valoració 1), i la resta de puntuacions (2 i 3) són gairebé anecdòtiques (1 resposta per valor).

Aquest gràfic reflecteix clarament que la immensa majoria dels participants creu que els valors es poden abordar de manera efectiva fora d'un marc religiós confessional, la qual cosa pot ser rellevant en debats sobre el currículum escolar.

Per concloure, les dades extretes de les enquestes al professorat posen de manifest una clara dualitat de percepcions respecte a l'assignatura de religió dins l'educació primària. D'una banda, es detecta un percentatge rellevant de docents que no li atorguen cap valor educatiu, mostrant una posició crítica envers la seva presència en el currículum escolar.

Resultats de l'entrevista amb docents de religió

L'anàlisi de les dues entrevistes realitzades a professionals de l'àmbit educatiu que imparteixen l'assignatura de religió permet evidenciar com la formació específica i la trajectòria personal poden influir en la concepció i desenvolupament d'aquesta matèria a l'escola.

En primer lloc, la mestra amb formació bàsica en religió ofereix una visió de l'assignatura centrada principalment en la transmissió de valors universals com el respecte, la convivència i la solidaritat. La seva pràctica pedagògica es fonamenta en activitats lúdiques, dinàmiques i adaptades a l'edat dels infants, evitant aprofundir en continguts doctrinals o teològics. Aquesta perspectiva denota una visió més laica i funcional de la religió dins l'escola, on es prioritza l'educació emocional i la formació en valors per damunt del coneixement religiós estricte.

En contraposició, el professor entrevistat, amb una sòlida formació en religió i experiència pastoral, defensa fermament la presència de l'ensenyament religiós confessional dins l'àmbit escolar. El seu discurs és profundament arrelat en el convenciment que la religió forma part essencial de la identitat personal i col·lectiva, i que l'escola hauria d'acompanyar l'alumnat en aquest procés de construcció espiritual. Així mateix, remarca que l'ensenyament religiós no es pot limitar a una transmissió de valors genèrics, sinó que ha de permetre conèixer i viure el missatge cristià de manera significativa.

Una altra diferència rellevant rau en la percepció sobre els canvis legislatius. Mentre que la mestra accepta amb naturalitat les reformes que han anat desplaçant l'assignatura de religió cap a un segon pla, el mossèn expressa una crítica clara, tot defensant que aquestes modificacions poden comportar una pèrdua de referents espirituals i culturals fonamentals per al desenvolupament integral de l'alumnat.

En conjunt, la comparació entre les dues entrevistes posa de manifest dues maneres d'entendre l'ensenyament de la religió a l'escola: una orientada a l'educació en valors dins d'un marc plural i laic, i l'altra fonamentada en una transmissió confessional del missatge cristià. Aquesta dualitat reflecteix les tensions existents en el debat educatiu actual i evidencia la necessitat de definir clarament el paper que ha de tenir l'ensenyament religiós dins el sistema educatiu, així com els perfils professionals que l'han d'impartir.

2.4.3 – Resultats la implementació d’activitats escola

Sessió 1 – Creació de la caixa personal																
Alumnes	Participació				Expressió				Respecte				Creativitat			
	E	N	B	S	E	N	B	S	E	N	B	S	E	N	B	S
Alumne 1	X						X		X					X		
Alumne 2	X						X		X					X		
Alumne 3				X				X			X					X
Alumne 4	X				X					X			X			
Alumne 5	X				X					X			X			
Alumne 6	X					X				X				X		
Alumne 7	X						X		X					X		
Alumne 8	X						X			X				X		
Alumne 9		X					X		X					X		

La primera sessió de la intervenció educativa va tenir com a objectiu afavorir l’expressió personal i emocional de l’alumnat. Pel que fa a la participació, la majoria d’alumnes van mostrar un alt grau d’implicació. Concretament, 6 de 9 alumnes van assolir el nivell d’excel·lent, participant amb autonomia i entusiasme. La resta es van situar en els nivells de notable o bé, i només un infant va mostrar una participació més passiva, fet que indica una molt bona acollida de l’activitat per part del grup.

En relació amb la capacitat d’expressió emocional, 4 alumnes van assolir el nivell màxim, mostrant-se capaços de compartir sentiments i vivències amb profunditat i empatia. D’altres, tot i participar, van fer una expressió més bàsica o superficial. Aquesta diversitat pot estar vinculada a factors com l’edat, la maduresa emocional o la confiança amb el grup.

La dimensió del respecte i escolta activa va obtenir resultats força positius: 5 infants van mostrar un respecte excel·lent vers les intervencions dels companys i van mantenir una actitud d’escolta activa.

Finalment, pel que fa a la creativitat i significat de les caixes, es va observar que 6 alumnes van fer decoracions originals i simbòliques, demostrant una bona connexió amb els valors o elements identitaris. En canvi, altres infants van realitzar decoracions més senzilles o poc elaborades, possiblement per manca d'idees.

En conjunt, els resultats d'aquesta sessió mostren que l'activitat va ser molt ben rebuda, i que la major part de l'alumnat va participar de manera activa i respectuosa.

Sessió 2 – Objecte personal																		
Alumnes	Elecció objecte				Explicació				Relació amb la religió				Escolta activa				Objecte	
	E	N	B	S	E	N	B	S	E	N	B	S	E	N	B	S		
Alumne 1	X					X				X				X				Segell (amb una imatge religiosa)
Alumne 2	X					X					X			X				Collar de l'avia amb un sobre d'una verge
Alumne 3				X				X					X				X	Cap objecte
Alumne 4				X				X					X	X				Cap objecte
Alumne 5	X					X							X	X				Una moneda
Alumne 6	X					X							X	X				Peça d'escacs
Alumne 7				X				X					X	X				Cap objecte
Alumne 8	X					X						X		X				Segell de col·lecció
Alumne 9				X				X					X					Cap objecte

La segona sessió de la intervenció educativa es va centrar en la presentació d'un objecte personal amb valor simbòlic, amb l'objectiu de promoure la reflexió sobre els valors, les emocions i possibles vincles amb la dimensió religiosa de l'alumnat.

Pel que fa a la tria de l'objecte, 6 dels 9 alumnes van aportar un element significatiu, mentre que 3 infants no van portar cap objecte. Entre els qui sí que ho van fer, destaquen elements amb un fort valor emocional, com ara un segell amb imatge religiosa, un collar de l'àvia amb una estampa de la verge o una peça d'escacs, tots vinculats a records familiars o valors personals. Aquesta participació mostra una bona capacitat de connexió entre objectes materials i significats personals, i pot considerar-se molt positiva, tenint en compte la varietat d'edats i contextos.

En relació amb la capacitat explicativa, 5 alumnes van oferir una explicació clara i breu sobre l'element triat, destacant un alumne que va fer una explicació més profunda que la resta.

Quant a la relació amb la religió o la dimensió espiritual, només 2 alumnes van establir una connexió explícita entre el seu objecte i algun element religiós concret: un segell amb una imatge religiosa i un collar amb una estampa de la verge. Aquests infants van ser capaços de vincular el seu objecte a una vivència o símbol espiritual. En canvi, la resta d'alumnes no van establir cap mena de relació amb la religió, cosa que reflecteix el desvinculament general dels infants i la religió en el context escolar observat.

La dimensió d'escolta activa la majoria dels alumnes van mostrar una actitud respectuosa i atenta durant les exposicions dels companys, tot i que alguns van tenir moments puntuals de desconexió.

3. CONCLUSIONS

El present treball ha permès aprofundir en la percepció que tenen els docents i l'alumnat sobre l'assignatura de religió a l'educació primària, així com explorar el seu potencial com a eina per al desenvolupament de valors personals i socials. A través de l'anàlisi teòrica, la recollida de dades amb docents i la intervenció educativa realitzada a l'Escola de Remolins, s'ha pogut constatar que l'ensenyament de la religió continua generant una gran diversitat d'opinions i pràctiques, fet que reflecteix el debat viu que envolta aquesta matèria dins l'àmbit escolar.

Els resultats de les enquestes mostren una polarització evident entre el professorat pel que fa al valor educatiu de l'assignatura de religió. Mentre una part significativa considera que aquesta matèria no aporta valor formatiu dins el currículum, un altre sector la defensa com a espai privilegiat per a la transmissió de valors i el foment del respecte. Aquesta diversitat d'opinions posa de manifest la necessitat de revisar el plantejament de l'assignatura i de garantir una formació adequada per al seu professorat, capaç de donar resposta a les exigències d'un context cada vegada més plural.

Les entrevistes realitzades a dos docents amb perfils formatius diferents han posat en evidència un element clau: la formació i l'experiència prèvia del professorat condicionen de manera directa la manera com s'entén i s'imparteix l'assignatura de religió. El docent amb formació teològica més profunda defensa una visió confessional de la matèria, centrada en la transmissió del missatge cristià com a part essencial del desenvolupament espiritual dels alumnes. En canvi, la docent amb una formació més pedagògica (DECA) planteja la religió com una eina per treballar valors universals, amb un enfocament més transversal, laic i adaptat a la diversitat de l'aula.

Aquest contrast no només reflecteix dues maneres d'entendre l'assignatura, sinó que posa de manifest la manca d'un criteri clar i unificat sobre què s'espera de l'ensenyament religiós dins de l'escola pública.

Altrament, la intervenció educativa, basada en activitats simbòliques i vivencials, ha resultat ser una eina efectiva per promoure l'expressió emocional, la reflexió i el respecte entre iguals. Les evidències recollides durant les sessions mostren un alt grau de participació, escolta activa i implicació emocional per part de l'alumnat, especialment en

els valors treballats com l'empatia i la convivència. Tanmateix, també s'ha posat en relleu la desconexió general de molts infants amb la religió en termes espirituals o doctrinals, fet que convida a repensar el contingut i l'enfocament de la matèria perquè resulti significatiu i integrador per a tots els alumnes.

Pel que fa a les hipòtesis inicials, es pot afirmar que s'han complert parcialment. D'una banda, s'ha confirmat que l'ús de metodologies vivencials incrementa la motivació de l'alumnat i facilita el treball dels valors. D'altra banda, s'ha observat que, tot i que alguns docents perceben la religió com una oportunitat formativa, no existeix una visió unànime ni una aplicació homogènia d'aquesta assignatura dins del sistema educatiu. A més, la majoria del professorat considera que els valors es poden treballar també fora d'un marc confessional, un aspecte rellevant de cara a la revisió curricular.

Pel que fa a les limitacions de la investigació, cal destacar diversos aspectes. D'una banda, la intervenció pràctica es va dur a terme amb un grup reduït d'alumnes, fet que ha condicionat l'abast i la representativitat dels resultats obtinguts. Per aquest motiu, seria convenient repetir l'experiència amb altres grups i en contextos diversos, amb l'objectiu de contrastar i aprofundir en les percepcions recollides.

D'altra banda, la mostra de professorat que ha respost les enquestes també ha estat limitada. Per tal d'obtenir dades més representatives i enriquidores, caldria ampliar la participació docent en futures investigacions, cosa que permetria establir conclusions més sòlides sobre la visió actual de l'assignatura de religió a l'educació primària.

En definitiva, aquest treball posa de manifest la importància de redefinir el paper de l'assignatura de religió a l'escola pública. Lluny de plantejar-se com una transmissió dogmàtica, caldria orientar-la com un espai educatiu centrat en l'educació en valors, la reflexió i la convivència, coherent amb els principis d'una escola inclusiva, respectuosa i adaptada a la realitat actual. Això exigeix una formació docent específica, un currículum obert i transversal, i sobretot, una actitud oberta al diàleg, al respecte i a la diversitat religiosa i cultural present a les aules.

4. BIBLIOGRAFIA

Carrasco, G. S. (2005). *Perspectiva educativa constitucional a l'entorn de l'ensenyament de la religió a l'escola: possibilitat d'un consens bàsic*. Revista Catalana de Pedagogia [Societat Catalana de Pedagogia] Vol.4 (p. 349-360).
<https://revistes.iec.cat/index.php/RCP/article/view/1744.001>

Castillo Sánchez, J. M. (2006). *La enseñanza religiosa confesional fuera de la escuela*. Bordón. Revista De Pedagogía, 58(4 y 5), 687–700.
<https://recyt.fecyt.es/index.php/BORDON/article/view/39593>

Castillo, E. G. (2005). *El valor religioso y la enseñanza religiosa escolar: datos para la reflexión y el cambio*. Dialnet. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=1179976>

Catasús, M. C., Almansa, N., Ibarz, A., & Jové, R. (2008). *Com s'ha de desenvolupar la formació dels futurs mestres de religió catòlica?* Dialnet (p.11-45).
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=3095765>

Cols, M., & Ibarz, A. (2016). *Aprender a ser mestre de religió catòlica. Testimonis d'un procés de formació inicial a partir de la seva narrativa*. Racó.cat.
<https://raco.cat/index.php/ArsBrevis/article/view/326502>

Currículum LOMLOE Distribució horària. curs 24-25. (2024). XTEC.
<https://agora.xtec.cat/ceipjosepnin/wp-content/uploads/usu1980/2024/10/DISTRIBUCIO-HORARIA-PRIMARIA.-LOMLOE-Curs-24-25.pdf>

De Puellas Benítez, M. (2006). *Religión y escuela pública en nuestra historia: antecedentes y procesos.* Dialnet. (p.521-535)
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2663586>

De Velasco Abellán, F. P. D. (1999). *Enseñar religiones desde una óptica no confesional.* Dialnet. (p.83-101). <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=188012>

De Velasco Abellán, F. P. D. (2016). *La enseñanza de las religiones en la escuela en España: avatares del modelo de aula segregada.* Universidad de La Laguna.
<https://riull.ull.es/xmlui/handle/915/14437?show=full>

Fidalgo, A. E. J., & Guareño, À. J. N. (2016). *Diversitat religiosa i escola: nous models d'ordenació acadèmica per a la cohesió social a Catalunya en la formació dels mestres de religió.* Dialnet. (p.118-132).
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=6194532>

Garcés, C. E. (2024). *¿Por qué una asignatura de religión confesional en la escuela?* Sinite, 64(194), 473-485. <https://doi.org/10.37382/sinite.v64i194.1148>

Generalitat de Catalunya (2010). *Guia per a la gestió de la diversitat religiosa als centres educatius.* Canimas.eu. https://www.canimas.eu/wp-content/uploads/2022/11/Guia-per-a-la-gestio-de-la-diversitat-religiosa-als-centres-educatius_compressed-1.pdf

Generalitat de Catalunya (2021). *Sistema educatiu a Catalunya.* Departament d'educació i Formació Professional. <https://educacio.gencat.cat/ca/arees-actuacio/centres-serveis-educatius/centres/sistema-educatiu>

Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació (2024). *Documents per a l'organització i la gestió dels centres - Ensenyament de la religió*. Gencat.cat. https://documents.espai.educacio.gencat.cat/IPCNormativa/DOIGC/CUR_Religio.pdf

Gómez, M. G. G. (2022). *La evolución legislativa en relación con la asignatura de religión en España y su estado en la actualidad*. Universidad de La Laguna. <https://riull.ull.es/xmlui/handle/915/27604>

Ibarz, A. (2005). *Religió i laïcitat: pot mantenir-se el model actual d'ensenyament de la religió a l'escola?* DAU - Arxiu Digital de la URL. <https://dau.url.edu/handle/20.500.14342/1964?locale-attribute=es>

ISCREB (2022). *Declaració Eclesiàstica de Competència Acadèmica (Infantil i Primària)* | Institut Superior de Ciències Religioses de Barcelona. <https://www.iscreb.org/ca/formacio/linies-formatives/declaracio-ecclesiastica-de-competencia-academica-infantil-i-primaria>

Luis, S. R. W. (2023). *Percepciones de la educación religiosa en la Institución Educativa Fernando Vélez de Bello – Antioquia*. Universidad de Manizales. <https://ridum.umanizales.edu.co/items/2985cec3-68a3-4690-8cb0-9926d10f4119>

Mejía, J. E. E., & Guerrero, I. L. B. (2024). *En busca de lo Trascendental: Educación Religiosa Escolar en la fenomenología de la percepción*. Revista Virtual Universidad Católica del Norte, 71, 105-135. <https://doi.org/10.35575/rvucn.n71a6>

Pérez Navarro, J. M. (2020). *El profesor de religión: Identidad, perfil y formación*. Educación Y Futuro. Revista De Investigación Aplicada Y Experiencias Educativas, (43), 131–146. <https://educacionyfuturo.com/article/view/7723>

Ramírez, S. S. (2023). *Curriculum d'educació bàsica - Annex 7 Horaris*. Google Sites. <https://sites.google.com/xtec.cat/curriculumbasica/educaci%C3%B3-b%C3%A0sica/annex-7-horaris>

Vázquez-García-Peñuela, J. M. (2005). *La enseñanza de la religión católica en España: algunos aspectos de sus regulaciones tras la Constitución de 1978*. *Ius Canonicum* Universidad de Navarra, 45(89), 143-181. <https://doi.org/10.15581/016.45.14663>

Ximelis, A. S. (2020). *Ser profesor de religión: una tarea apasionante*. Dialnet. (p.101-114). <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7777836>

ANNEXOS

Annex 1

CRITERIS	EXCEL·LENT	NOTABLE	BÉ	SUFICIENT
Participació activa	Participa amb interès i autonomia en la decoració i explicació de la seva caixa.	Participa amb ajuda puntual o mostra interès parcial.	Participació escassa o només amb insistència de l'adult.	Mostra desinterès i només participa si se li insisteix.
Expressió emocional i comunicativa	Expressa emocions i sentiments amb claredat, empatia i respecte. Comparteix vivències amb profunditat.	Expressa emocions de forma clara i respectuosa, tot i que amb menys profunditat.	Expressa emocions de forma bàsica o poc connectada a l'activitat.	Evita expressar-se o ho fa de manera molt superficial o amb incomoditat.
Respecte i escolta	Escolta atentament totes les intervencions, mostra respecte i reconeix les aportacions dels altres.	Escolta les intervencions i manté una actitud respectuosa durant l'activitat.	Escolta parcialment o es distreu; tot i això, no interfereix amb els altres.	Interromp, es burla o mostra actituds poc respectuoses cap als companys.

Creativitat i significat	La decoració és original i personalitzada, amb elements simbòlics que reflecteixen aspectes importants de la seva identitat.	La decoració és personalitzada i mostra esforç, tot i que amb menys simbolisme.	La decoració és funcional però poc creativa o poc connectada amb l'expressió personal.	La caixa està poc treballada, sense personalització ni significat clar.
---------------------------------	--	---	--	---

Annex 2

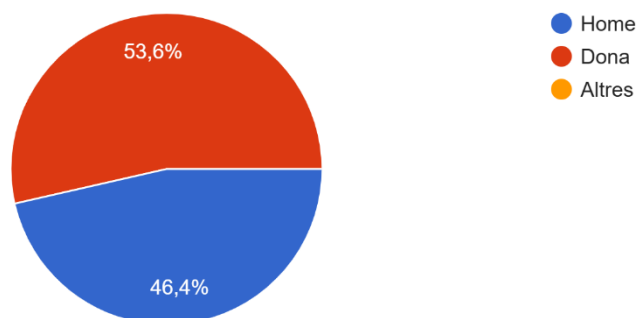
CRITERIS	EXCEL·LENT	NOTABLE	BÉ	SUFICIENT
Elecció de l'objecte	L'objecte està ben triat i representa clarament un o més valors personals.	L'objecte representa un valor de manera clara però podria estar més connectat amb l'alumne.	L'objecte té una relació amb un valor, però aquesta és poc clara.	L'objecte no té una relació clara amb cap valor o no s'ha explicat.
Explicació del valor associat	L'alumne explica amb claredat, profunditat i emoció quin valor representa i per què.	L'alumne explica de manera entenedora el valor, tot i que li manca una mica de profunditat.	L'explicació és breu o poc clara, però s'entén quin valor vol transmetre.	L'explicació és molt confusa. No queda clar quin valor representa.

Relació amb la religió o la espiritualitat	L'objecte té una connexió clara i significativa amb la religió o la dimensió espiritual (ex: símbols, experiències religioses, valors cristians).	L'objecte es pot vincular amb valors propis de la religió, tot i que no sigui explícitament religiós.	Poca relació amb la religió o espiritualitat.	L'objecte no té cap relació amb la religió o espiritualitat.
Escolta activa	Escolta amb atenció, mostra respecte.	Escolta amb respecte, tot i que pot desconnectar.	Té dificultats per mantenir l'atenció.	No mostra interès ni respecte pels altres.

Annex 3

Gènere

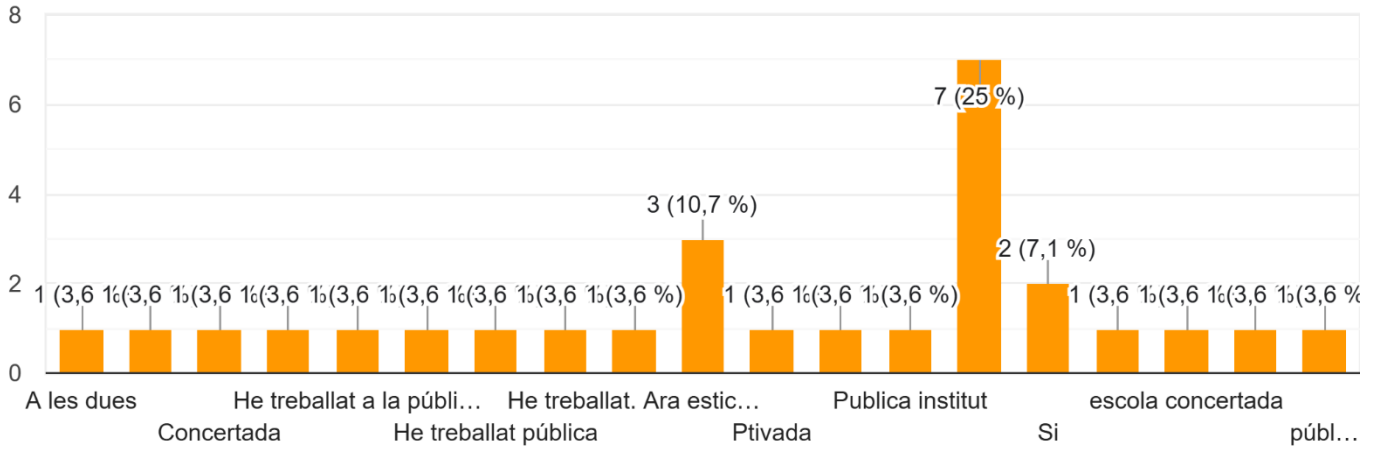
28 respuestas

Annex 4

Treballes o has treballat a una escola pública o privada?

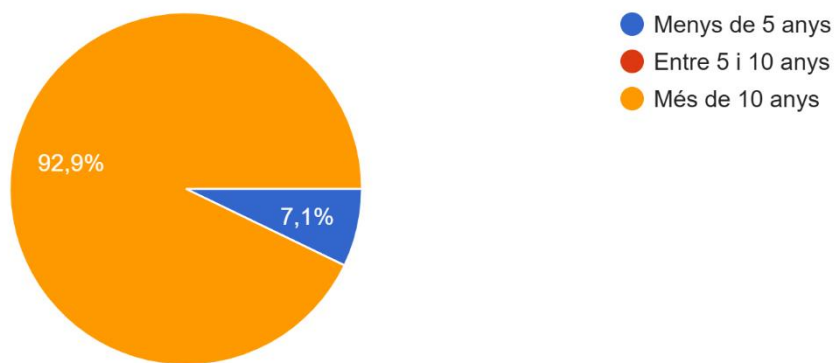
28 respuestas

Annex 5

Quants anys fa que treballes com a docent?

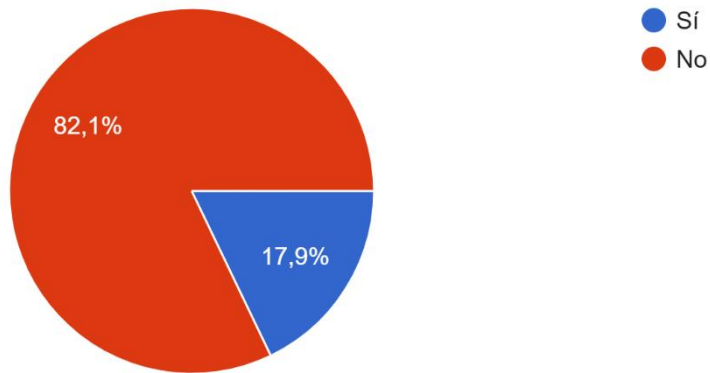
28 respuestas

Annex 5

Has impartit alguna vegada l'assignatura de religió?

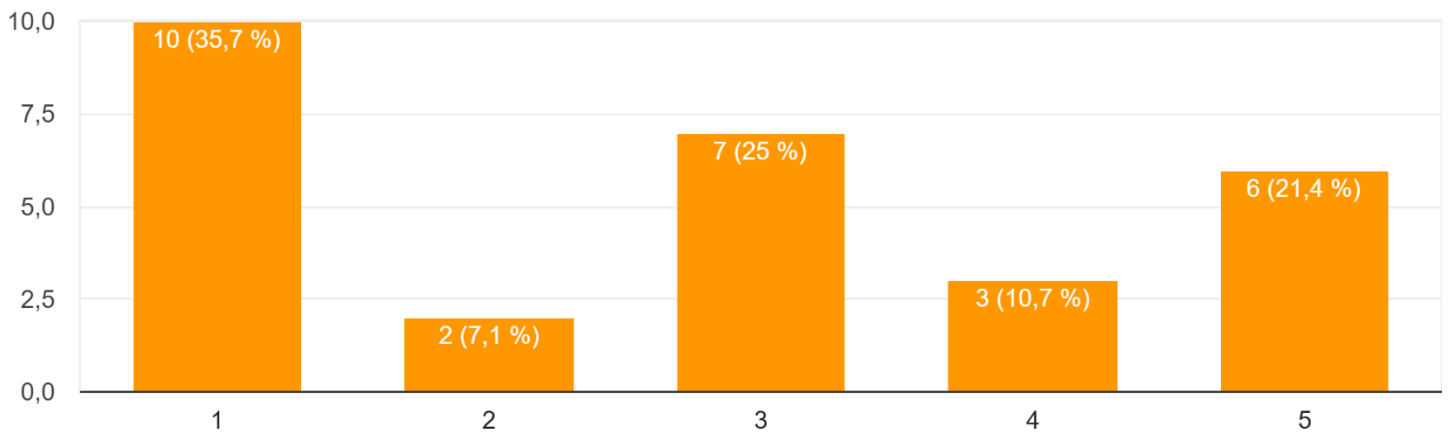
28 respuestas

Annex 6

Valora la següent afirmació tenint en compte que 1 significa gens i 5 significa molt. L'ensenyament de la religió catòlica fomenta el respecte a altres creences.

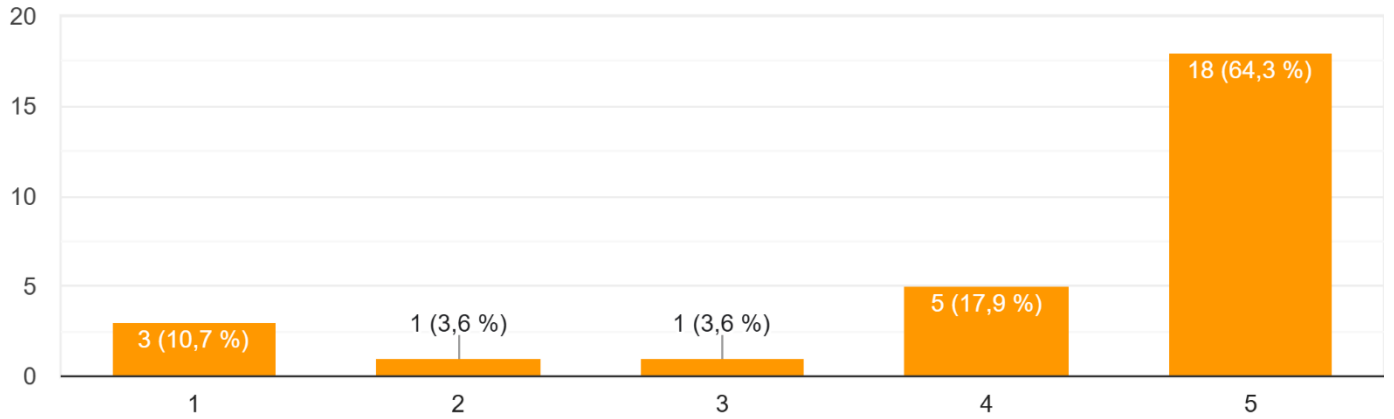
28 respuestas

Annex 7

Valora la següent afirmació tenint en compte que 1 significa gens i 5 significa molt. Els valors es poden treballar sense necessitat d'una assignatura confessional.

28 respuestas

Annex 8

ENTREVISTES TFG

Professora amb formació DECA: Carmen Jurado Melero

Context professional

Quin és el teu rol dins de l'escola? Estic a dos escoles a mitja jornada a cadascuna. A l'escola Remolins (CAEP) a part de mestra de religió, estic de reforç a primer. I a l'escola La Pineda de Tivenys a part de mestra de religió, estic moltes hores a infantil.

Quina experiència tens en educació? Fa 15 anys que estic treballant de mestra, normalment estic a Infantil i Cicle Inicial que són els que més m'agraden, menys en religió que agafes tots el que elegeixen religió catòlica de primer fins a sisè de primària (a una escola tots junts de primer fins a sisè i a l'altra m'ho separen de 1r-3r i de 4t a 6è).

Has treballat en escoles amb diferents enfocaments respecte a la religió? A totes les escoles que he estat només es fa religió catòlica.

Valors i diversitat a l'aula

Com treballem la diversitat cultural i religiosa a l'escola?

La diversitat religiosa, el que més ens predomina és la religió musulmana que a l'escola no la treballem, però d'una manera indirecta arriba a tots l'alumnat, sobretot al ramadà.

Creus que els alumnes reben prou formació en valors sense l'assignatura de religió?

Si, els alumnes que no fan religió catòlica fan valors i educació cívica; i els alumnes que fan religió catòlica també fan valors ja que sempre es treballen. Pel que fa a la diversitat cultural, al CAEP on treballo hi ha moltíssima diversitat cultural, per tant cada dia es treballa sense donar-se'n compte ja que forma part del nostre dia a dia.

Percepció de l'alumnat i de les famílies

Notes interès o indiferència per part dels alumnes i famílies respecte a l'ensenyament de la religió?

Pel que fa a les famílies catalanes hi ha molt menys interès, cada cop són menys les famílies que apunten als seus fills a religió; tot i que penso que és contradictori perquè són els primers en celebrar el nadal, la pasqua... però, així és. Per altra banda, les famílies musulmanes que són molt nombroses els encantaria que a l'escola es pogués fer religió islàmica, però sentint-ho molt i en tot el meu respecte, encara seria pitjor per a la nostra cultura/religió, si ja s'està perdent cada vegada més, imagina't...

Futur de la religió a l'escola

Creus que la religió hauria de continuar formant part del currículum escolar? Per què?

Personalment, penso que el millor seria que la matèria s'anomenés "religions del món", així no caldria separar els alumnes i tots es podrien enriquir els uns dels altres de totes les religions que avui en dia tenim present a l'aula.

Com creus que ha sigut l'evolució de l'assignatura de religió fins a l'actualitat?

Cada vegada menys interès, les famílies cada cop s'interessen menys, passen de tot i un cop fan la comunió a la gran majoria els borren de religió, és a dir, ho fan més per la festa/celebració que per les creences religioses, és la meua opinió personal.

Reflexió final

Si haguessis de donar un missatge clau sobre la relació entre religió i educació, quin seria?

No podem separar la religió de l'educació, ja que sense adonar-nos van lligades de la mà, la nostra història, la nostra cultura, la nostra religió està lligada a l'educació, dia a dia, es treballen valors que és el principal per ser persones, siguis de la religió que siguis.

Annex 9

ENTREVISTES TFG

Professor amb formació especialitzada en la doctrina: Christian Pinto Corvalán

Context professional

Quin és el teu rol dins de l'escola? Actualment, soc docent de secundària de l'institut Daniel Mangrané de Jesús, Tortosa.

Quina experiència tens en educació? Vaig començar a donar classes a la Universitat Rovira i Virgili des de fa 6 anys i també classes a secundària des de fa uns 4 anys.

Has treballat en escoles amb diferents enfocaments respecte a la religió? No, pel fet que l'enfocament està marcat entre un acord que hi ha entre l'Església catòlica i l'estat, per tant, els continguts, les competències bàsiques. Així mateix, els professors de religió catòlica procurem transmetre aquells continguts a l'alumet.

Valors i diversitat a l'aula

Com treballeu la diversitat cultural i religiosa a l'escola? La diversitat es treballa mitjançant mesures com, per exemple, els patis inclusius, una iniciativa recent que està donant molt bons resultats. A Catalunya, la presència de diverses cultures dins les aules és una realitat, i per això és fonamental fomentar el respecte mutu i el reconeixement de totes les cultures.

En definitiva, allò que cal prioritzar és el respecte, el diàleg, la cooperació i la recerca del bé comú.

Creus que els alumnes reben prou formació en valors sense l'assignatura de religió?

Personalment, crec que no. El valor fonamental i primordial és la fe en un Déu que ens ha creat, que ens estima i que té un projecte per a cadascun de nosaltres. És a través d'aquesta relació amb Déu que l'ésser humà pot assolir la plenitud. Sense aquest coneixement, no hi ha cap altre valor que es pugui igualar.

D'altra banda, considero que un gran error que ha arrelat en la societat és veure l'assignatura de religió com una matèria centrada únicament en els valors. No es tracta només de valors, sinó d'un coneixement únic, especial, autèntic i veritable sobre la figura de Déu revelat en Jesucrist. Ell ens ha donat l'Església, els sagraments i ens ha obert el camí cap a la plenitud i la vida eterna.

Percepció de l'alumnat i de les famílies

Notes interès o indiferència per part dels alumnes i famílies respecte a l'ensenyament de la religió?

En aquest punt, considera fonamental el rol del professor, ja que tot gira entorn de com aquest desenvolupa les classes; és aquí on es pot despertar l'interès de l'alumnat. En el seu cas, afirma haver rebut molt interès tant per part dels alumnes com de les famílies, un fet que atribueix a la seva passió per l'estudi de la religió i per la transmissió dels seus coneixements.

A més, assenyala que els alumnes són molt receptius i sovint el sorprenen per les preguntes que formulen i per les ganes d'escoltar i aprendre que demostren. També destaca que l'aula ha de ser un espai on es pugui debatre amb llibertat i on es fomenti el pensament crític.

Futur de la religió a l'escola

Creus que la religió hauria de continuar formant part del currículum escolar? Per què?

Ell considera, clarament, que l'assignatura de religió ha de continuar formant part del currículum. A més, destaca que no hauria de ser optativa, ja que, d'alguna manera, se la discrimina respecte a altres matèries.

D'altra banda, remarca que tota Europa està impregnada de cultura i tradició catòlica, i que, per tant, és un coneixement que haurien de tenir tant les persones que hi viuen com aquelles que hi arriben. Ara bé, puntualitza que els continguts de l'assignatura no obliguen ningú a tenir fe; cadascú pot viure la religió de la manera que consideri.

Des del seu punt de vista, els alumnes haurien de tenir accés a aquest coneixement, ja que això els donaria més llibertat: només si coneixen de manera autèntica què és la religió, podran decidir lliurement si volen viure-la o no.

Finalment, considera que si trèiem aquesta oportunitat als alumnes per poder conèixer aquest contingut, quina llibertat els hi estem donant?

Com creus que ha sigut l'evolució de l'assignatura de religió fins a l'actualitat?

La seva opinió al respecte és que considera que s'ha perdut en qualitat, en quantitat d'alumnes, en la valorització de l'assignatura, en continguts i sobretot els mestres de religió. Per tant, ell té un gran interès en que els seus alumnes que seran futurs docents de religió puguin conèixer adequadament la Sagrada Escriptura. A més, fa referència a la carta de la conferència episcopal espanyola dedicada als docents de religió.

Destaca que s'hauria de fer un replantejament seriós d'aquesta assignatura, ja que considera que és una de les assignatures més importants que poden tenir els alumnes.

Finalment, considera que, si privem els alumnes de l'oportunitat de conèixer aquest contingut, cal preguntar-se: quina llibertat els estem donant realment?

Reflexió final

Si haguessis de donar un missatge clau sobre la relació entre religió i educació, quin seria?

En primer lloc, explica que educar vol dir desenvolupar i perfeccionar les facultats intel·lectuals i morals dels infants. Per això, destaca que no hi ha millor educació que la que inclou la formació de la dimensió espiritual de l'ésser humà —cos, ànima i esperit.

També assenyala que no som fruit de la casualitat, sinó que hem estat creats a imatge i semblança de Déu, dins d'un projecte d'amor.

Finalment, afirma que la millor educació que pot rebre un infant és descobrir que hi ha un Déu que l'estima i començar a establir una relació amb ell. Només així podrà assolir la plenitud com a ésser humà: estimant Déu, estimant els altres com a un mateix i estimant l'univers.

Annex 10

Annex 11

Annex 12

Annex 13

Annex 14

